

Marcin GABRYŚ Uniwersytet Jagielloński
marcin.gabrys@uj.edu.pl**Anna RECZYŃSKA** Uniwersytet Jagielloński
Anna.reczynska@uj.edu.pl

WSPARCIE KANADY DLA UCHODźCÓW Z UKRAINY

ANALIZA DZIAŁAŃ Z LAT 2022-2024¹

ABSTRACT

Canada's Support for Refugees from Ukraine: An Analysis of Activities from 2022-2024

Canada is one of many countries that, following the 2022 Russian invasion of Ukraine, provided various types of assistance to the country and opened its borders to war refugees. From March 2022 to April 2024, more than one million Ukrainian refugees applied for special Canadian visas under the Canada–Ukraine Authorization for Emergency Travel (CUAET) program; more than 950,000 received them, and nearly 300,000 came to Canada. These migrants, admitted on a temporary basis, are neither immigrants nor refugees under Canadian regulations, although they have access to much of the systemic assistance provided in Canada to both of the aforementioned categories of newcomers. The article presents and analyses the course and conditioning of this Canadian migration stream and its characteristic features. Based on survey data from Canadian immigration authorities, it also shows selected data on the structure of Ukrainians applying for CUAET visas and on those who came to Canada.

¹ Badania wykonano przy wsparciu finansowym Wydziału Studiów Międzynarodowych i Politycznych w ramach Programu Strategicznego Inicjatywa Doskonałości w Uniwersytecie Jagiellońskim.

Keywords: Ukrainian refugees, Canada, CUAET program

Słowa kluczowe: ukraińscy uchodźcy, Kanada, program CUAET

Jednym ze skutków rozpoczętej 24 lutego 2022 r. rosyjskiej inwazji na Ukrainę było pojawienie się fali uchodźców wojennych niespotykanej w Europie po II wojnie światowej. Z danych z połowy 2024 r. wynika, że Ukrainę opuściło ponad 6,5 mln osób. Część z nich dobrowolnie lub przymusowo trafiła do Rosji bądź przekroczyła granice Białorusi. Większość (ponad 6 mln) skierowała się do krajów sąsiadujących z Ukrainą od zachodu i południa, w tym aż 1 802 670 do Polski. Ponad 558 tys. wyjechało poza Europę, w tym około 298 tys. do Kanady, głównie w ramach specjalnego programu dla uchodźców (ang. Canada–Ukraine Authorization for Emergency Travel, CUAET)². Opis oraz analiza właśnie tego ciekawego, a w Polsce mało znanego kanadyjskiego strumienia najnowszej ukraińskiej fali migracji, jego przebiegu, uwarunkowań oraz efektów, stanowią zasadniczy cel niniejszego tekstu. Artykuł bazuje między innymi na kwerendach w dokumentach kanadyjskich władz imigracyjnych (ang. Immigration, Refugees and Citizenship Canada, IRCC), na prasie wydawanej w Polsce i Kanadzie oraz na nielicznych publikacjach naukowych. Ważnym źródłem są również wyniki ankiet instytucji kanadyjskich oraz wywiady przeprowadzone przez autorów artykułu³.

PIERWSZA FAZA KANADYJSKIEJ POMOCY DLA UKRAIŃSKICH UCHODźCÓW

W lutym 2022 r., już od pierwszych dni wojny rosyjsko-ukraińskiej, przy granicy polsko-ukraińskiej działało 150 żołnierzy kanadyjskich udzielających uchodźcom wojennym różnorodnej pomocy. Wspierali oni logistycznie Wojska Obrony Terytorialnej oraz polskie i międzynarodowe agencje humanitarne. Byli to ewakuowani do Polski tuż przed wybuchem konfliktu kanadyjscy instruktorzy prowadzący od 2015 r. szkolenia wojskowe w Ukrainie w ramach misji UNIFIER⁴. Warto podkreślić, że część żołnierzy znała język ukraiński i w następnych miesiącach oni również pomagali kanadyjskim

² W tekście używany jest termin „uchodźcy”, mimo że nie wszyscy ukraińscy migranci uciekający przed wojną spełniają kryteria stawiane tej kategorii przez prawo międzynarodowe, gdyż przed wybuchem pełnoskalowej wojny w 2022 r. część z nich przebywała poza Ukrainą. Szerzej w: *Uchodźca czy migrant? Tłumaczymy różnice i wyjaśniamy ich sens*, UNHCR Polska, 23 III 2016, [online] <https://www.unhcr.org/pl/365-plwiadomosci2016uchodzca-czy-migrant-tlumaczmy-roznice-i-wyjasniamy-ich-sens-html.html>, 20 X 2024.

³ Badania wykonano w ramach projektu *Polityczne współdziałanie Polski i Kanady wobec kryzysu uchodźczego po inwazji Rosji na Ukrainę* realizowanego przy wsparciu finansowym Wydziału Studiów Międzynarodowych i Politycznych w ramach Programu Strategicznego Inicjatywa Doskonałości w Uniwersytecie Jagiellońskim.

⁴ M. Marczuk-Karbownik, *Europa Środkowo-Wschodnia w polityce zagranicznej Kanady w latach 2014–2018 na przykładzie zaangażowania w działania NATO, relacji z Ukrainą oraz współpracy z Polską*,

urzędnikom imigracyjnym pracującym przy realizacji programu CUAET, wprowadzonego w połowie marca 2022 r.⁵

Od 24 lutego 2022 r. w wielu kanadyjskich miastach, podobnie jak w innych krajach, organizowano proukraińskie demonstracje i marsze antywojenne potępiające rosyjską inwazję i wyrażające poparcie dla walczących Ukraińców. Angażowali się w nie zarówno federalni, jak i lokalni politycy oraz wiele tysięcy Kanadyjczyków. W tym kontekście warto podkreślić, że ponad 2,8 mln Kanadyjczyków ma etniczne oraz kulturowe korzenie w państwach Europy Środkowej, często związane z osobistą lub przekazywaną wrogością do Rosji⁶. Ciekawe jednak, że w antyrosyjskich demonstracjach uczestniczyli również emigranci z Rosji⁷.

Kanadyjczycy podejmowali też szereg inicjatyw pomocowych adresowanych do ukraińskich uchodźców. Prowadziły je zarówno organizacje charytatywne, wyznaniowe i etniczne, jak i osoby wywodzące się z różnych grup, działające niezależnie. Wszystkie akcje świadczyły o ofiarności wielu Kanadyjczyków, a także o ich dużym poparciu dla zaatakowanej Ukrainy. Warto odnotować dwa ciekawe przykłady zaangażowania przedstawicieli diaspory polskiej. Michał Bogusławski, mieszkający od 1969 r. w Kanadzie polski żeglarz, podróżnik i przedsiębiorca budowlany, zorganizował w Toronto zbiórkę wśród swoich znajomych i z uzyskanymi pieniędzmi przyjechał w marcu 2022 r. do Polski. Przez tydzień rozwoził ukraińskich uchodźców z rejonów przygranicznych do różnych miejscowości, a potrzebującym rozdawał pieniądze⁸.

Współorganizatorem akcji pomocowej na znacznie większą skalę był natomiast mieszkający w Edmonton, a pochodzący z Polski Thomas Łukaszuk. Wspólnie z Edem Stelmachem, posiadającym ukraińskie korzenie byłym premierem prowincji Alberta, ogłosili zbiórkę środków opatrunkowych, leków, sprzętu medycznego oraz artykułów pierwszej pomocy dla ukraińskich żołnierzy i uchodźców. Dzięki wsparciu wolontariuszy i polonijnych aktywistów z Edmonton w ciągu trzech tygodni zebrano kilkadziesiąt

[w:] M. Gabryś, M. Marczuk-Karbownik, T. Soroka, *Międzynarodowa pozycja Kanady 2006-2018*, Łódź 2018, s. 136.

⁵ R. Aiello, *Canadian Soldiers Heading to Poland Assist Ukrainian Refugees*, CTV News, 14 IV 2022, [online] <https://www.ctvnews.ca/politics/canadian-soldiers-heading-to-poland-to-assist-ukrainian-refugees-1.5861960>, 10 X 2024; F. Baig, *'This Is What We Trained for:' Canadian Soldiers Depart to Help Humanitarian Crisis in Europe*, CTV News, 15 IV 2022, [online] <https://www.ctvnews.ca/canada/this-is-what-we-trained-for-canadian-soldiers-depart-to-help-humanitarian-crisis-in-europe-1.5863577>, 22 X 2024; H. Jackson, *Canadian Doctors, Nurses Provide Medical Aid to Ukrainian Refugees in Poland*, Globalnews.ca, 19 III 2022, [online] <https://globalnews.ca/news/8695415/canada-nurses-doctors-provide-care-ukraine/>, 4 XI 2024.

⁶ R. Falconer, *Canadian Immigration Policy and the Russo-Ukrainian War*, „The School of Public Policy” 2022, vol. 15, no. 23, s. 3.

⁷ H. Butts, *Anti-War Protests Ripple Across Canada and the Globe*, CTV News, 28 II 2022, [online] <https://www.ctvnews.ca/world/anti-war-protests-across-canada-and-the-globe-stand-in-solidarity-with-ukraine-1.5798580>, 2 III 2023; N. Goodwin, *Why These Russians Living in Canada Have Joined Protests Supporting Ukraine*, CBC News, 1 III 2022, [online] <https://www.cbc.ca/news/canada/ottawa/ottawa-ukraine-russia-protests-1.6367853>, 4 II 2023.

⁸ K. Cyganik, *Michał Bogusławski na ukraińskiej granicy*, Bejsment, 15 III 2022, [online] <https://bejsment.com/index.php/2022/03/15/michal-boguslawski-na-ukrainskiej-granicy/>, 6 II 2023.

ton darów. Część z nich, w 10 kontenerach, wysłano drogą morską i przez Polskę. Wcześniej jednak, już 28 marca 2022 r., również dzięki zabiegom Łukaszu, 30 ton zgromadzonych darów przewieziono do Warszawy samolotem Boeing 787 Dreamliner Polskich Linii Lotniczych LOT. Na jego pokładzie do Kanady przyleciało 64 ukraińskich uchodźców, którym kanadyjska ambasada w Warszawie zdołała, w przyspieszonym trybie, wydać wizy. W Edmonton przybyszy otoczyły opieką prywatne osoby, w większości dalecy krewni⁹.

W Kanadzie, ze względu na odległości oraz wysokie koszty transportu, nie prowadzono ogólnokrajowych zbiórek darów dla Ukraińców, ale w większych miastach organizowano lokalne składki i kwesty, a pozyskane środki przekazywano do zaufanych organizacji charytatywnych między innymi w Polsce¹⁰. Warto podkreślić, że stosunkowo szybko (praktycznie już od marca 2022 r.) część akcji adresowanych do Ukraińców i uchodźców z Ukrainy było koordynowanych przez federalne Ministerstwo ds. IRCC. Wysiłki podejmowane w wielu miejscowościach charakteryzowała duża różnorodność. Niektóre z nich były sformalizowane i zarejestrowane jako zbiórki publiczne, inne były prowadzone spontanicznie przez niewielkie grupy.

Na szczególną uwagę zasługuje aktywność istniejącej w Kanadzie diaspory ukraińskiej, której przedstawiciele nie tylko organizowali demonstracje oraz angażowali się i nadal się angażują w różnego rodzaju akcje zbiórkowe, ale prowadzili i prowadzą też lobbing na rzecz udzielania przez Kanadę pomocy ukraińskiej armii, Ukraińcom żyjących w warunkach wojennych, a także ukraińskim uchodźcom. Diaspora ukraińska w Kanadzie jest – po Ukrainie i Rosji – trzecim co do wielkości skupiskiem ludności ukraińskiej na świecie. Kształtowała się ona od końca XIX wieku na skutek napływu kolejnych fal imigrantów, którzy stopniowo stawali się częścią społeczeństwa kanadyjskiego. Według danych ze spisu powszechnego z 2021 r., na ponad 1,2 mln Kanadyjczyków deklarujących pochodzenie ukraińskie, jedynie 273,2 tys. wymieniło je jako pierwsze, a pozostali jako jedno z wielu. Język ukraiński jako ojczysty wskazało natomiast tylko 110 tys. mieszkańców Kraju Klonowego Liścia¹¹.

Grupa ukraińska jest, w pozbawionej dominującej większości kanadyjskiej mozaice etnicznej, jedną z bardziej znaczących. Pod względem wielkości zajmuje 11. miejsce i ma wpływowych przedstawicieli w różnych sferach gospodarki, kultury i polityki. Ukraińskie korzenie eksponowali – co warto podkreślić – Ramon (Ray) Hnatyshyn, gubernator generalny Kanady w latach 1990-1995, oraz Chrystia Freeland, która od 2015 r. kierowała m.in. ministerstwami handlu międzynarodowego, spraw zagranicznych oraz

⁹ M. Bonikowska, *Gigantyczna kanadyjska akcja pomocy – Podsumowanie*, Gazeta, 19 VI 2022, [online] <https://gazetagazeta.com/2022/04/gigantyczna-kanadyjska-akcja-pomocy-podsumowanie-posluchaj/>, 22 IX 2024; T. Łukaszuk, wywiad przeprowadzony przez Marcina Gabryśa, Edmonton, Kraków, 18 VII 2023.

¹⁰ M. Blackmore, rozmowa z Anną Reczyńską na temat akcji pomocowej w Winnipeg, Kraków, 4 VII 2022.

¹¹ *Ethnic or Cultural Origin by Gender and Age: Canada, Provinces and Territories*, Statistic Canada, 26 X 2022, [online] https://www150.statcan.gc.ca/t1/tbl1/en/tv.action?pid=9810035501&geo_code=A000011124, 24 IV 2023.

finansów, a w okresie 2019-2024 była wicepremierem. Społeczność ukraińska w Kanadzie jest mocno zróżnicowana. Wynika to nie tylko ze stopnia asymilacji osób deklarujących ukraińskie pochodzenie, ale także z istniejących wśród nich różnic społecznych i politycznych. Mimo widocznych procesów laicyzacji znaczące jest w tej grupie także zróżnicowanie religijne, gdyż poza unitami i prawosławnymi (głównie związanymi z patriarchatem konstantynopolskim) oraz katolikami aktywne wspólnoty tworzą też ukraińscy protestanci, zwłaszcza baptyści. W społeczności ukraińskiej w Kanadzie działa wiele organizacji o różnym charakterze i tylko część z nich współpracuje w lokalnych strukturach istniejącego od 1940 r. Kongresu Kanadyjskich Ukraińców (ang. Ukrainian Canadian Congress, UCC). Ma on jednak charakter struktury nadrzędnej i występuje w roli reprezentanta diaspory ukraińskiej w stosunku do władz kanadyjskich. Od lutego 2022 r. na stronie internetowej UCC zamieszczane są na bieżąco relacje na temat wydarzeń w Ukrainie oraz organizowanych i koordynowanych przez UCC protestów, zbiórek czy akcji pomocowych. Jednym z najbardziej spektakularnych przedsięwzięć było sprowadzenie w marcu 2022 r. do Toronto Hospital for Sick Children dwójki, a po kilku dniach dodatkowo trójki ukraińskich dzieci z chorobami nowotworowymi. Sześciuset takich małych pacjentów zostało po wybuchu wojny ewakuowanych do Polski i dzięki wysiłkom UCC, wsparciu różnych instytucji kanadyjskich oraz wielu wolontariuszy pięcioro z nich przyleciało wraz z rodzicami do Kanady na leczenie¹².

PROGRAM CUAET

Odpowiadając na apele Kongresu Kanadyjskich Ukraińców oraz wielu innych organizacji diaspory ukraińskiej, bazując na szerokim – sięgającym prawie 80% – poparciu społeczeństwa kanadyjskiego dla działań na rzecz Ukrainy¹³ i korzystając ze wsparcia opozycji, rząd kanadyjski ogłosił 17 marca 2022 r. wprowadzenie wspomnianego specjalnego programu Canada–Ukraine Authorization for Emergency Travel, umożliwiającego przyjęcie nielimitowanej liczby ukraińskich uchodźców.

Kanada jest krajem imigracyjnym i od 1967 r., systematycznie modyfikując przepisy, prowadzi politykę przyjmowania migrantów, która przez wiele krajów jest uważana za modelową. Każdego roku rząd kanadyjski, we współpracy z prowincjami, ogłasza plany dotyczące wielkość imigracji, z tym że nowi przybysze muszą mieścić się w jednej z trzech kategorii:

1. migranci ekonomiczni, odpowiadający potrzebom kanadyjskiej gospodarki i spełniający wymogi rozbudowanego systemu punktowego;
2. członkowie rodzin obywateli kanadyjskich;

¹² S. Kirkley, *Three More Ukrainian Children with Cancer Evacuated to Canada*, National Post, 25 III 2022, [online] <https://nationalpost.com/news/canada/more-ukrainian-children-with-cancer-evacuated-to-canada>, 20 II 2023.

¹³ R. Falconer, *Canadian...*, s. 1.

3. uchodźcy (przyjmowani w uzgodnieniu z Wysokim Komisarzem Narodów Zjednoczonych do spraw Uchodźców) oraz azylanci (aplikujący o pozostanie w Kanadzie z powodów humanitarnych)¹⁴.

Aplikacje osób starających się o stały pobyt w Kanadzie, niezależnie od kategorii, są dokładnie sprawdzane, a kandydaci – przed przyjazdem (a ubiegający się o azyl już na miejscu) – muszą przedstawić pozytywne wyniki precyzyjnie określonych badań lekarskich.

Adresowany do uchodźców ukraińskich program CUAET wykraczał poza system kanadyjskich rozwiązań imigracyjnych. Władze kanadyjskie jego wprowadzenie przedstawiły jako jeden ze środków wspierających Ukraińców w obliczu kryzysu wywołanego rosyjską inwazją i ogłosiły gotowość przyjęcia nieograniczonej liczby wojennych uciekinierów. Zdecydowano, że Ukraińcy nie będą traktowani jako uchodźcy ani też nie zostaną przyjęci na pobyt stały (choć nie zamykano im możliwości późniejszego pozostania w Kanadzie). W praktyce wykorzystano zasady podobne do tych, które obowiązują przy kanadyjskich wizach turystycznych, ale Ukraińcom wydłużono możliwość czasowego, legalnego pobytu w Kanadzie do trzech lat¹⁵. Zakładano prawdopodobnie, że po takim okresie skończą się działania wojenne i będzie możliwy powrót do Ukrainy. Tymczasowy status ukraińskich uchodźców w Kanadzie, wzorowany na rozwiązaniach Unii Europejskiej, wprowadzony został po części także pod wpływem opinii wyrażanych zarówno przez UCC, jak i władze Ukrainy, prezentujące stanowisko, że po wojnie uchodźcy wrócą do kraju i włączą się w jego odbudowę¹⁶.

W stosunku do ukraińskich uchodźców władze kanadyjskie utrzymały jednak procedury wizowe, traktując je jako formę zabezpieczenia przed ewentualną infiltracją rosyjskich agentów i terrorystów. Odstąpiono natomiast od większości wymagań obowiązujących przy ubieganiu się o wizę. Aplikujący nie musieli posiadać ani biometrycznego, ani tradycyjnego paszportu. Dopuszczano nawet wjazd na podstawie tymczasowych jednodniowych dokumentów podróży. Potrzebującym wydawali je kanadyjscy urzędnicy¹⁷.

Ukraińcy ubiegający się o przyjazd do Kanady byli zobowiązani do złożenia aplikacji do programu CUAET drogą elektroniczną, w związku z tym formularz można było wypełnić nawet na terenie objętej wojną Ukrainy, mimo że ambasadę Kanady zamknięto tam wkrótce po rozpoczęciu rosyjskiej inwazji. W Internecie zamieszczone zostały

¹⁴ W 2022 r. Kanada przyjęła 437 000 imigrantów (17% z nich stanowili uchodźcy, a 2% azylanci – głównie z Afryki i Bliskiego Wschodu), a w 2023 r. aż 471 000. D. Roy, A. Cheatham, *What is Canada's Immigration Policy?*, Council on Foreign Relations, 28 III 2024, [online] <https://www.cfr.org/background/what-canadas-immigration-policy>, 28 X 2024.

¹⁵ *Canada-Ukraine Authorization for Emergency Travel*, Government of Canada, 22 III 2022, [online] <https://www.canada.ca/en/immigration-refugees-citizenship/news/2022/03/canada-ukraine-authorization-for-emergency-travel.html>, 29 III 2024.

¹⁶ H. Ibrahim, *Why Ukrainian Newcomers Are Not Refugees and Why That Matters*, CBC News, 25 VI 2022, [online] <https://www.cbc.ca/news/canada/new-brunswick/ukrainian-refugee-canada-ukraine-authorization-for-emergency-travel-1.6498928>, 29 III 2024; R. Falconer, *Canadian...*, s. 4.

¹⁷ *Canada-Ukraine Authorization...*

szczegółowe instrukcje dla aplikujących, a w krajach sąsiadujących z Ukrainą uruchamiano punkty informacyjne, w których także pomagano w wypełnianiu dokumentów. W kolejnym kroku aplikant musiał w ciągu 30 dni dostarczyć dane biometryczne (zdjęcie i odciski palców). Wymagało to wizyty w kanadyjskiej placówce konsularnej lub w biurze autoryzowanym przez kanadyjskie władze imigracyjne. Wiza była udzielana elektronicznie, a bezpośrednio do paszportu – tylko w sytuacji, jeśli wyjazd miał nastąpić z innego kraju niż ten, w którym składano aplikację, lub jeśli aplikujący zakładał przesunięcie podróży na późniejszy okres. Wówczas należało dostarczyć paszport osobiście lub pocztą do kanadyjskiej placówki wydającej wizy. Wielu uchodźców nie miało zaufania do przesyłek i składało dokumenty samodzielnie. W przypadku Polski – początkowo do biura w kanadyjskiej ambasadzie w Warszawie. Ogromna liczba ukraińskich aplikantów i kolejki sprawiły, że 26 kwietnia 2022 r., w porozumieniu z władzami Warszawy, uruchomiono kanadyjskie centrum rejestrujące dane biometryczne do programu CUAET w budynku centrum handlowo-kongresowego Global-Exp¹⁸.

Standardowe aplikacje uchodźców ukraińskich traktowano priorytetowo i miały być rozpatrywane w ciągu 14 dni¹⁹. Kanadyjskie władze imigracyjne zrezygnowały z wszelkich opłat związanych z procedurą wizową obowiązującą imigrantów²⁰. Ukraińcy nie byli też zobowiązani do wykonywania za granicą żadnych badań lekarskich. W przepisach programu CUAET umieszczono jedynie ogólny punkty o konieczności spełnienia wymogów zdrowotnych. Przybysze z Ukrainy zostali zwolnieni nawet ze szczepień przeciw COVID-19, do 1 października 2022 r. obowiązujących jeszcze wszystkich podróżujących do Kanady samolotem. Na tych samych, specjalnych zasadach Kanada przyjmowała również członków rodzin oraz partnerów i partnerki ukraińskich uchodźców, którzy nie posiadali ukraińskiego obywatelstwa, a także dzieci pozostające na ich utrzymaniu. Należy podkreślić, że mimo nadzwyczajnych okoliczności, w jakich przeprowadzano całą operację, przebiegała ona stosunkowo sprawnie, choć nie bez opóźnień. Pozytywne rezultaty są częściowo zasługą dobrej organizacji i wykorzystywania nowoczesnych technologii, jak również zaangażowania urzędników różnego szczebla, a także sieci wolontariuszy pracujących w Kanadzie i poza jej granicami.

Ukraińcy, przyjęci do Kanady jako czasowi rezydenci, mieli prawo wielokrotnie wyjeżdżać z Kanady i do niej wjeżdżać. W ramach programu CUAET zostali także objęci bezpłatnym systemem opieki zdrowotnej, uzyskali dostęp do kursów językowych, szkoleń zawodowych, usług prawnych i programów wsparcia społecznego. Kluczowe znaczenie miało wydawanie pozwoleń na pracę oraz możliwość kontynuowania przez dzieci nauki w szkołach podstawowych i średnich. Niektóre uczelnie wyższe przyznawały ukraińskim studentom stypendia oraz różnego rodzaju ulgi²¹. Po założeniu

¹⁸ *Kanada uruchomiła w Warszawie centrum dla ukraińskich uchodźców*, Życie Stolicy, 9 V 2022, [online] <https://zyciestolicy.com.pl/kanada-uruchomila-w-warszawie-centrum-dla-ukrainskich-uchodzcow/>, 2 III 2024.

¹⁹ *Canada–Ukraine Authorization...*

²⁰ R. Falconer, *Canadian...*, s. 12–14.

²¹ *Canada–Ukraine Authorization...*

konta bankowego i otrzymaniu numeru identyfikacji podatkowej nowo przybyli Ukraińcy mogli też aplikować o jednorazowy zasiłek finansowy. Jego wysokość wynosiła 3 tys. dolarów kanadyjskich dla dorosłych i 1,5 tys. dla osób poniżej 18. roku życia²². Kanadyjskie prowincje oferowały także różne dodatkowe formy wsparcia, na przykład w Albercie przyznawano comiesięczne zasiłki osobom niezdolnym do podjęcia pracy²³.

Założenia programu CUAET przewidywały jego funkcjonowanie przez ograniczony czas. Początkowo zaplanowano, że aplikacje mogą być składane do 15 lipca 2023 r., a przyjazd do Kanady osób zakwalifikowanych powinien być nastąpić do 31 marca 2024 r. Ze względu na ciągle trwającą wojnę, wzrost liczby uchodźców oraz opóźnienia w rozpatrywaniu wniosków terminy te były jednak przedłużane. Aplikacje przyjmowano do 4 lutego 2024 r., a ostateczny termin wjazdu przesunięto na koniec tego roku. Do 31 marca 2025 r. wszyscy ukraińscy czasowi rezydenci otrzymali też prawo do korzystania z przyznanych im wcześniej w Kanadzie świadczeń²⁴. 15 lipca 2023 r. ogłoszony został natomiast dodatkowy program, adresowany zarówno do Ukraińców tymczasowo przebywających w Kanadzie, jak i znajdujących się poza jej granicami. Osoby takie mogły się starać o stały pobyt w Kraju Klonowego Liścia, ale pod warunkiem, że miały tam bliskich krewnych, którzy byli już obywatelami kanadyjskimi. Ta nowa ścieżka, funkcjonująca tylko do 22 października 2024 r., była też trudniejsza, bo wymagała znacznych opłat i spełnienia standardowej kanadyjskiej procedury skierowanej do imigrantów ekonomicznych (m.in. wymogu dotyczącego udokumentowania dobrego stanu zdrowia). Standardowa kanadyjska procedura imigracyjna jest dla Ukraińców dostępna także obecnie i w pierwszych trzech miesiącach 2025 r. o kanadyjskie wizy pobytowe aplikowało ich 33 335, głównie studenci i osoby o wysokich kwalifikacjach zawodowych²⁵.

Dla wielu ukraińskich uchodźców decyzja o wyjeździe do Kanady okazała się dużym wyzwaniem. Niektórzy woleli pozostać bliżej swego kraju, w państwach o podobnym języku i kulturze. Niektórzy natomiast – obawiając się rozszerzenia wojny – chcieli wyjechać możliwie daleko. W tych przypadkach barierą dla wielu z nich stanowiła opłata za lot poza Europę. Przy finansowaniu podróży do Kanady pojawiły się jednak różne

²² *Ukrainian Refugee Situation*, UNHCR, 16 VII 2024, [online] <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine?utm, 2 X 2024>.

²³ *Emergency Financial Support and Benefits for Ukrainian Newcomers to Alberta*, Alberta Government, 1 VI 2024, [online] <https://open.alberta.ca/publications/emergency-financial-support-benefits-for-ukrainian-newcomers, 9 X 2024>.

²⁴ *Immigration Measures and Support for Ukrainians and Their Families*, Government of Canada, 15 VIII 2024, [online] <https://www.canada.ca/en/immigration-refugees-citizenship/services/immigrate-canada/ukraine-measures.html, 12 X 2024>; *CUAET Measures Extended for Those Affected by Processing Delays*, Government of Canada, 4 IV 2024, [online] <https://www.canada.ca/en/immigration-refugees-citizenship/news/notices/cuaet-processing-delays-extension.html, 14 X 2024>.

²⁵ *Canada Launches Pathway to Reunite Families and Support Ukrainians*, Government of Canada, 15 VII 2023, [online] <https://www.canada.ca/en/immigration-refugees-citizenship/news/2023/07/canada-launches-pathway-to-reunite-families-and-support-ukrainians.html, 3 XI 2024>; *Canada Immigration 2025: 834,010 Temporary Residents Approved in Q1*, Visa and Immigrations, 30 V 2025, [online] <https://visaandimmigrations.com/canada-immigration-2025-834010-temporary-residents-approved-in-q1, 31 XII 2025>.

formy pomocy, choć objęły one jedynie część zainteresowanych. Poza wspomnianą akcją Thomasa Łukasuka z marca 2022 r., na przełomie maja i czerwca tego samego roku rząd kanadyjski zorganizował i opłacił Ukraincom trzy czarterowe loty z Warszawy: do Winnipeg, Montrealu i Halifax. Każdym z nich przyleciało około 300 uchodźców z wizami CUAET. Zapewniono im także bezpłatny pobyt w hotelu przez okres do 14 dni²⁶. Odrębną, własną inicjatywę pomocową (ang. Ukrainian Family Support Desk) zrealizowała natomiast nadatlantycka prowincja Nowa Fundlandia i Labrador. Wysłała ona do Polski zespół czterech urzędników, którzy zachęcali Ukraińców do przyjazdu, a zainteresowanym pomagali załatwiać formalności. Opłacono też cztery loty, dzięki którym do St. John's przywiezionych zostało aż 700 ukraińskich uchodźców²⁷.

Na przełomie 2022/2023 bezpłatne loty do Kanady dla Ukraińców organizowano też w ramach programu Ukraine2Canada Travel Fund, uruchomionego dzięki zaangażowaniu międzynarodowej organizacji charytatywnej pomagającej w łączeniu rodzin migrantów Miles4Migrants. Ukraine2Canada funkcjonował dzięki wsparciu i współpracy z rządem Kanady, kanadyjskimi liniami lotniczymi Air Canada, MOSAIC²⁸ oraz z kilkoma organizacjami amerykańskimi, wśród których znaczącą rolę odegrała Fundacja Shapiro. Ukraine2Canada zbierała darowizny i dotacje, ale także mile za podróże lotnicze, punkty oraz bony podróże, które wykorzystywała na opłacenie ukraińskim uchodźcom przelotu do Kanady. Loty organizowano z różnych miast w Europie i kierowano do kilku miast w Kanadzie. Każdy pasażer korzystający z tego programu mógł mieć tylko jeden bagaż i nie pozwolono na zabranie zwierząt domowych. Organizatorzy nie finansowali też ani dojazdu do miejsc wylotu, ani dalszej podróży, zakwaterowania czy opieki na terenie Kanady. Ukraińscy przybysze mogli jedynie aplikować o darmowe vouchery podróże ofiarowane przez firmę lotniczą West Jet, ale generalnie musieli liczyć głównie na wsparcie znajomych lub lokalnych aktywistów i przedsiębiorców. Do lutego 2023 r., kiedy program Ukraine2Canada zakończył działalność, skorzystało z niego 3,5 tys. Ukraińców²⁹.

Według dostępnych informacji w pierwszym roku funkcjonowania programu CUAET wizy otrzymało ponad 616 tys. osób, a około 190 tys. z nich przyleciało do

²⁶ *Flight Information for Ukrainians*, Government of Canada, 30 III 2023, [online] <https://www.canada.ca/en/immigration-refugees-citizenship/services/immigrate-canada/ukraine-measures/settlement/flight-information.html>, 25 I 2024.

²⁷ J. Ferreira, N.L. *Immigration Team Pitches Province to Ukrainian Refugees*, CTV News, 31 III 2022, [online] <https://www.ctvnews.ca/canada/n-l-immigration-team-pitches-province-to-ukrainian-refugees-1.5843202>, 19 III 2024; J. Reynolds, *Newfoundland and Labrador Welcomes Fourth Airlift of Ukrainians*, Province of Newfoundland and Labrador, 6 XII 2022, [online] <https://www.gov.nl.ca/releases/2022/exec/1206n07/>, 12 X 2024.

²⁸ MOSAIC to największa kanadyjska organizacja non-profit udzielająca pomocy imigrantom, wspierająca ich w przełamywaniu barier oraz w adaptacji do nowych warunków, zob. *MOSAIC: Settlement and Employment Services for Newcomers*, MOSAIC, 19 VIII 2024, [online] <https://mosaicbc.org/>, 2 X 2024.

²⁹ I. Turaieva, *Ukraińscy uchodźcy mogą otrzymać darmowe loty do Kanady*, Ukrainian in Poland, 15 I 2023, [online] <https://www.ukrainianinpoland.pl/ukrainian-refugees-can-get-free-airline-tickets-to-canada-pl/>, 20 III 2024.

Kanady³⁰. Brakuje niestety szczegółowych danych na temat liczby złożonych wniosków, a także kanadyjskich wiz wydanych w ramach programu CUAET Ukraincom przebywającym w Polsce. Bariere stanowią przepisy dotyczące ochrony danych, zasady funkcjonowania kanadyjskiego systemu wizowego, a być może również fakt, że część usług związanych z aplikacjami i pobieraniem danych biometrycznych, na zlecenie władz kanadyjskich, wykonywała w Polsce międzynarodowa firma VFS Global, która – jak się okazało w roku 2023 – była zamieszana w polską aferę wizową w Azji i Afryce.

Z informacji udostępnionych przez IRCC wynika, że od 17 marca 2022 r. do 1 kwietnia 2024 r., a więc w okresie funkcjonowania programu CUAET, wpłynęło 1 189 320 ukraińskich aplikacji, 962 612 z nich rozpatrzono pozytywnie, a do Kanady przyjechało 298 128 osób³¹. Aż 295 139 z nich otrzymało do kwietnia 2024 r. jednorazowy zasiłek rządowy. Różnica między dwiema ostatnimi wartościami może wynikać z trwających jeszcze procedur, ale równie dobrze może wskazywać, że nie wszyscy aplikowali o pomoc. Przytoczone dane wywołują natomiast pytania o powody odmowy udzielenia wiz w programie CUAET oraz o to, dlaczego tylko część (ok. 30%) aplikujących ostatecznie dotarła do Kanady. Odpowiedź na pierwsze pytanie wynika z kanadyjskich przepisów. Wjazd odmawiano aplikantom nieposiadającym ukraińskiego obywatelstwa, osobom, których formularze zawierały braki lub błędy, oraz wszystkim tym, których kanadyjscy urzędnicy imigracyjni uznali za zagrażających bezpieczeństwu. Do odpowiedzi na drugie pytanie brakuje niestety materiałów. Z relacji prasowych wynika, że powodów odkładania lub rezygnacji z wyjazdu do Kanady było kilka: niektórzy uchodźcy decydowali się na powrót do Ukrainy; niektórzy woleli zostać blisko Ukrainy, a więc w Europie, gdzie mieli rodziny i znajomych, lub mogli otrzymać świadczenia wyższe niż w Kanadzie; byli też tacy, którzy traktowali wizę kanadyjską jako swego rodzaju asekurację na wypadek rosyjskiego ataku na kraje sąsiadujące z Ukrainą. Taką postawę prezentowali (i w związku z tym podejmowali starania o wizy) nawet niektórzy Ukraińcy od lat mieszkający w Polsce³².

Przygotowując się na przyjęcie fali ukraińskich przybyszów, władze kanadyjskie powołały w maju 2022 r. ogólnokanadyjski, finansowany przez IRCC, program o nazwie Operation Ukrainian Safe Haven (OUSH-OHPU). Łączył on przedstawicieli kilku ministerstw, a także Kanadyjskiego Czerwonego Krzyża, Kongresu Kanadyjskich Ukraińców oraz struktur administracji lokalnej i instytucji odpowiedzialnych za publiczną służbę zdrowia, transport, pomoc społeczną i edukację. Program OUSH-OHPU planował, koordynował i odpowiadał za organizację wszystkich kanadyjskich

³⁰ A. Lach, *Kanada przedłuża uproszczone wydawanie wiz dla Ukraińców*, *Gazeta Prawna*, 23 III 2023, [online] <https://www.gazetaprawna.pl/wiadomosci/swiat/artykuly/8687096,kanada-wizy-dla-ukraincow.html>, 2 IV 2024.

³¹ *Canada-Ukraine Authorization for Emergency Travel: Key Figures*, Government of Canada, 26 VII 2024, [online] <https://www.canada.ca/en/immigration-refugees-citizenship/services/immigrate-canada/ukraine-measures/key-figures.html>, 2 X 2024.

³² O. Szerszyńska, *Ukraińcy chcą do Kanady? „Bezpieczniejszy kraj, ale w Polsce żyje się nam dobrze”*, *wyborcza.pl*, 17 V 2022, [online] <https://zielonagora.wyborcza.pl/zielonagora/7,35182,28460411,ukraincy-chca-do-kanady-bezpieczniejszy-kraj-ale-w-polsce.html>, 19 VI 2024.

przedsięwzięć na rzecz przyjmowanych Ukraińców. Obejmowało to zarówno dotacje, zbiórki pieniędzy i darów rzeczowych, jak i działania wolontariuszy czy gromadzenie ofert mieszkań oraz pracy. Stworzono również, na bieżąco aktualizowaną, stronę internetową dedykowaną wszystkim tym zagadnieniom. Zawiera ona najważniejsze dokumenty oraz informacje dla ukraińskich przybyszy. Część zamieszczanych materiałów przeznaczona jest dla uchodźców, a część dla pracujących z nimi i dla nich urzędników i wolontariuszy oraz dla zainteresowanych dziennikarzy.

ANALIZA ANKIET OPERATION UKRAINIAN SAFE HAVEN

Dla badaczy procesu migracji Ukraińców najciekawszy jest, dostępny na stronie OUSH-OHPU, portal zawierający dane na temat aplikujących o wizy CUAET oraz osób, które w ramach tego programu przyjechały do Kanady. Materiały uzyskano z trzech sondażowych ankiet przeprowadzonych przy użyciu systemu elektronicznego ministerstwa IRCC. W portalu umieszczono różnego typu informacje oraz zestawienia (przede wszystkim demograficzne) na temat obydwu wspomnianych grup, w tym wyniki trzech ankiet przeprowadzonych przez IRCC. Dane wykorzystywano jako narzędzie do oszacowania potrzeb migrantów, organizacji ich przyjęcia w Kanadzie oraz przygotowania pomocy niezbędnej zarówno bezpośrednio po przyjeździe, jak i w okresie adaptacji do nowych warunków. Ze względu na ograniczoną wielkość niniejszego tekstu poniżej przytoczone zostaną jedynie niektóre z dostępnych informacji, głównie te pozwalające na ukazanie specyfiki strumienia ukraińskich migrantów, który trafił do Kanady³³.

Pierwsza ze wspomnianych wyżej ankiet została wysłana do losowo wybranych 500 tys. osób, które otrzymały wizy w programie CUAET. Do 2 kwietnia 2024 r. napłynęło 24 457 odpowiedzi od osób z 9985 rodzin. Większość aplikujących (93,7%) jako miejsce urodzenia podało Ukrainę, 2,8% Rosję, a wśród innych krajów pojawiła się na przykład Turcja (0,7%) i Polska (0,6%). W zestawieniu obrazującym strukturę posiadaczy wiz można mówić o równowadze płci (51,21% kobiet i 49,25% mężczyzn)³⁴, w obu przypadkach najwięcej imigrantów było w grupach wiekowych między 26. a 65. rokiem życia. Warto zaznaczyć, że wykazano również osoby deklarujące inną płeć (0,09%). Około 5% rodzin podało, że ma pod swoją opieką co najmniej jedną osobę niepełnosprawną lub wymagającą szczególnej opieki. W dwóch opublikowanych komentarzach autorzy zwrócili uwagę na potrzebę wsparcia psychologicznego³⁵.

Druga z ankiet, przeprowadzana tą samą metodą co pierwsza, została zaadresowana do ukraińskich migrantów, którzy już dotarli do Kanady. Uzyskano 18 385 odpowiedzi

³³ Wyniki ankiet dostępne są na stronie Operation Ukrainian Safe Haven Operation Ukrainian Safe Haven – Opération havre de paix pour les Ukrainiens (OUSH-OHPU), zob. [online] <https://ukraine.safehaven.ca/data/cuaet-survey/>, 20 VIII 2024.

³⁴ Suma odsetek przekracza czasem 100%, co wynika najprawdopodobniej z zastosowanych zaokrągleń.

³⁵ *Canada–Ukraine Authorization for Emergency Travel (CUAET) Survey, Pre-arrival in Canada*, XI 2023, [online] <https://ukrainsafehaven.ca/data/cuaet-survey/pre-arrival-in-canada/>, 4 IV 2024.

od 6978 rodzin. Aż 87% z nich zadeklarowało, że przybyli z Ukrainy lub z krajów sąsiadujących z Ukrainą, gdzie przebywali krócej niż dwa lata. Blisko połowa respondentów, tj. 48,2%, wymieniła Ukrainę jako ostatni kraj swego zamieszkania. Jest to o tyle zaskakujące, że od lutego 2022 r. nie istniała możliwość bezpośredniego wyjazdu z Ukrainy do Kanady. Być może jednak pobyt w którymś z krajów sąsiednich był na tyle krótki, że traktowano go jako część podróży. Kolejne kraje przez przybywających zgłaszane jako ostanie miejsce zamieszkania to Polska (22,7%), Niemcy (4,7%), Czechy (3,7%), Rumunia (2,4%), ale też np. Turcja (2,4%). Ciekawe, że na tej liście znalazła się również Rosja (2,1% respondentów). Warto zwrócić uwagę na fakt, że około 13% opisywanej grupy zadeklarowało, że przed przybyciem do Kanady mieszkało poza Ukrainą dłużej niż dwa lata³⁶. Można się więc zastanawiać, czy ostaniam z wymienionych grup to uchodźcy wojenni. Analizowany materiał nie dostarcza jednak odpowiedzi na takie pytanie.

Największą liczbę osób przyjmowanych w ramach programu CUAET, które przyjechały do Kanady, odnotowano między majem 2022 a marcem 2023 r., a więc w pierwszym roku wojny. Później widoczny był już wyraźny spadek liczby przybyszów. Podobnie jak wśród aplikujących, aż 5% przyjętych ukraińskich migrantów stanowiły rodziny z osobami niepełnosprawnymi (wśród nich 51 z problemami ruchu, 49 ze spektrum autyzmu i 39 niewidomych). Zestawienia danych z sondażu pokazują niewielką różnicę w strukturze płci migrantów w stosunku do osób aplikujących (51,73% kobiet, 49,06% mężczyzn i 0,1% osób deklaruujących inną płeć). W całej grupie najwięcej (40,12%) jest przybyszów w wieku 26–40 lat, starsi to łącznie około 20%, prawie 18% to z kolei młodzież w przedziale wiekowym 14–17 lat. Warto zwrócić uwagę, że mężczyźni w wieku poborowym (w grupach wiekowych 18–40 lat) to prawie 24% wszystkich osób przyjętych do Kanady w programie CUAET. To nieco podważa kreowany w kanadyjskich mediach obraz, że niemal wszyscy ukraińscy uchodźcy to kobiety z dziećmi. Na odnotowanie zasługuje natomiast informacja o urodzeniu dziecka w Kanadzie przez aż 3,5% respondentek³⁷.

Wbrew intencjom władz kanadyjskich tylko 6,1% ukraińskich przybyszów skierowało się do małych miejscowości. Większość osiedliła się w wielkich miastach: głównie w aglomeracji Toronto (16,1%), Calgary (15,3%) oraz Winnipeg (10,1%). Ze zrozumiałych względów najchętniej wybierane były też prowincje z dużymi skupiskami diaspory ukraińskiej: Ontario (gdzie zarejestrowano aż 28,5% osób z wizami CUAET), Alberta (26,1%) oraz Manitoba (12%)³⁸.

Ciekawe, że aż 70% uczestników sondażu to osoby posiadające wykształcenie co najmniej średnie, w tym 40,5% wyższe, a 1,6% ze stopniem doktora. W całej grupie zarejestrowano również wysoki odsetek osób deklarujących dobrą znajomość języka angielskiego (ponad 76%, w tym 30% biegle), a także francuskiego (prawie 5,2% na

³⁶ *Canada–Ukraine Authorization for Emergency Travel (CUAET) Survey, Post-arrival in Canada*, IV 2024, [online] <https://ukrainesafehaven.ca/data/cuaet-survey/post-arrival-in-canada/>, 14 IX 2024.

³⁷ *Tamże*.

³⁸ *Tamże*.

poziomie co najmniej średnim). Dane te podważa jednak nieco fakt, że ponad 50% ankietowanych (a w Saskatchewan nawet 74%) migrantów z wizami CUAET oświadczyło, że po przybyciu do Kanady uczestniczyło w kursach podnoszących kwalifikacje językowe³⁹. Przytoczone wyżej wysokie wskaźniki dotyczące znajomości języka angielskiego wśród napływających do Kanady Ukraińców są prawdopodobnie wyższe niż przeciętne dane z tej sfery odnoszące się do wszystkich mieszkańców Ukrainy. Być może odsetek osób wykształconych wśród wypełniających ankietę sondażowe był też wyższy niż wśród ogółu ukraińskich uchodźców. Mimo to można jednak przypuszczać, że znacząca część migrantów przyjętych do Kanady w ramach programu CUAET należała w swoim kraju co najmniej do klasy średniej czy szeroko rozumianej inteligencji. Bez porównania z danymi ukraińskimi – trudnymi do uzyskania w sytuacji wojny – pozostanie to hipotezą. Częściowo może potwierdzać ją jednak struktura zawodowa ukraińskich przybyszów. Największą grupę (14,3% ankietowanych) stanowią informatycy i przedstawiciele zawodów pokrewnych, 11,9% badanych pracowało w bankowości i ubezpieczeniach, nauczycielami różnych szczebli było 8,4%, a 3,7% to osoby reprezentujące różne dziedziny sztuki (np. aktorzy i muzycy). Autorzy opracowujący sondaż zaakcentowali też fakt, że 80,1% jego uczestników znalazło w Kanadzie zatrudnienie, a 46,3% z nich podjęło pracę w okresie krótszym niż miesiąc. Nie ukrywają jednak, że niektóre osoby zatrudnione są na niższej pozycji niż w Ukrainie, a duży odsetek (21,3% kobiet i 19,7% mężczyzn) – także w zawodzie innym niż własny. Kwalifikacje posiadane przez niektórych przybyszów, nawet te potwierdzone dyplomami, nie zawsze są też w Kanadzie uznawane⁴⁰.

Warto zwrócić uwagę na fakt, że w przeprowadzonym sondażu aż 56,4% Ukraińców aplikujących o przyjazd do Kanady w ramach programu CUAET zadeklarowało podjęcie starań o stały pobyt w tym kraju: 8,6% planowało pozostać tam przez okres funkcjonowania programu CUAET, 4% maksimum przez trzy lata, a tylko 8% chciało powrócić do Ukrainy tak szybko, jak będzie to możliwe⁴¹. Już po przyjeździe do Kanady powrót do Ukrainy planowało natomiast jedynie 1,4% uchodźców, wyjazd w ciągu trzech lat – 0,6%, po wygaśnięciu programu – 2%, niezdecydowanych było 3,8%, a 92,1% zamierzało starać się o pobyt stały. Ci ostatni jako główny powód wymieniali możliwości pracy (51,2%), a także obecność rodziny i przyjaciół (38,4%), koszty utrzymania (35,3%) i – co może być zaskakujące – środowisko naturalne (34,3%)⁴².

Trzeci z sondaży zamieszczonych na stronie Operation Ukrainian Safe Haven został przeprowadzony wśród posiadaczy wiz CUAET, którzy po przyjeździe do Kanady zdecydowali się ten kraj opuścić. Do 2 kwietnia 2024 r. ankietę sondażową wypełniło 618 osób (z 301 rodzin). Stanowią oni tylko 0,2% osób przyjętych do Kanady w ramach programu CUAET. Pełnych danych na temat liczby wyjazdów brakuje. W grupie ankietowanych niewielką przewagę mają kobiety w przedziale wiekowym 26-40 lat,

³⁹ *Tamże*.

⁴⁰ *Tamże*.

⁴¹ *Canada–Ukraine Authorization for Emergency Travel (CUAET) Survey, Pre-arrival...*

⁴² *Canada–Ukraine Authorization for Emergency Travel (CUAET) Survey, Post-arrival...*

a 78% to osoby ze średnim lub wyższym wykształceniem. Ciekawe, że aż 16% spośród wyjeżdżających spędziło w Kanadzie mniej niż miesiąc, a 20,4% – tylko jeden miesiąc. Jako powód opuszczenia Kanady najczęściej wymieniali oni trudności ze znalezieniem pracy i odpowiedniego mieszkania, wysokie koszty utrzymania, zmianę sytuacji osobistej czy rodzinnej, bariery językowe, a nawet nieodpowiednie warunki klimatyczne. Niemal połowa respondentów, tj. 45%, deklarowała, że wraca na Ukrainę. Na drugim miejscu na liście państw docelowych znalazła się Polska (16,4%)⁴³, a na kolejnych – Niemcy (7,9%), USA (4,5%) i Hiszpania (3,7%)⁴⁴.

W komentarzach, załączonych do statystyk charakteryzujących Ukraińców opuszczających Kanadę, znalazły się wyrazy wdzięczności oraz podziękowania, tłumaczenie wyjazdu ofertą zatrudnienia w USA, ale także skargi na wysokie ceny żywności, drogie mieszkania, a nawet na wymóg nostryfikacji studiów medycznych. Pojawiało się też pytanie, jak matka z dwójką dzieci może przeżyć w Kanadzie, zarabiając miesięcznie 2 tys. dolarów kanadyjskich i płacąc za mieszkanie 2,3 tys. dolarów kanadyjskich. Jeden z komentatorów stwierdził nawet, że wraca do Tajlandii, bo tam jest taniej⁴⁵. Nie znamy dokładnej liczby ukraińskich uchodźców, którzy wyjechali z Kanady. Jeśli przyjąć, że było ich około 600, to można tę wielkość uznać za ułamek (około 0,02%) w stosunku do przyjętych prawie 300 tys. Zaostrzenie przez Ukrainę przepisów dotyczących obowiązkowej służby wojskowej i związane z tym trudności z przedłużaniem ważności ukraińskich paszportów poborowym przebywającym za granicą, dodatkowo w sytuacji braku możliwości szybkiego uzyskania stałego pobytu w Kraju Klonowego Liścia, także mogły przyczynić się do kolejnych decyzji o wyjeździe z Kanady, choć niekoniecznie do Ukrainy. Nie ulega jednak wątpliwości, że każdy z tych wyjazdów przynosił kolejne problemy, i to nie tylko osobom podejmującym takie decyzje.

Na przywoływanej tu już wielokrotnie stronie Operation Ukrainian Safe Haven znaleźć też można osobiste relacje i opinie uchodźców z Ukrainy przedstawione w formie krótkich filmików. Niektóre występujące w nich osoby mówią po ukraińsku, część po angielsku, a kilka po rosyjsku. Opowiadają oni o swoich pierwszych wrażeniach i doświadczeniach w Kanadzie. Wszystkie relacje są bardzo pozytywne, dotyczą pobytu w miejscowościach z różnych rejonów Kanady, ale – co ciekawe – niewielkich, spokojnych i położonych z dala od dużych miast. Wypowiedzi osób występujących w zamieszczonym materiale wzbudzają zaufanie. Z pewnością miały zachęcać Ukraińców do udziału w programie CUAET. Być może autorzy opisywanych filmików chcieli także

⁴³ Warto zwrócić uwagę na fakt, że 0,5% Ukraińców wyjeżdżających z Kanady deklarowało, że urodzili się w Polsce, a 16,2% że przyjechało z Polski. Zob. *Canada–Ukraine Authorization for Emergency Travel (CUAET) Survey, After Leaving Canada*, IV 2024, [online] <https://ukrainsafehaven.ca/data/cuaet-survey/after-leaving-canada-3/>, 20 X 2024. Polskie urzędy konsularne działające w Kanadzie nie ułatwiały jednak Ukraińcom powrotów do Polski. Wymagały posiadania paszportów biometrycznych wydawanych w Ukrainie, a następnie – zgodnie z obowiązującymi procedurami i bez żadnych ulg – ubiegania się o polskie wize.

⁴⁴ *Tamże*.

⁴⁵ *Tamże*.

pokazać Kanadę jako miejsce bezpieczne i odpowiednie dla osób dotkniętych traumą wojenną. Warto jednak zwrócić uwagę, że materiał ten wpisuje się także w założenia kanadyjskiej polityki migracyjnej, która stara się obecnie kierować nowych przybyszów (nie tylko Ukraińców) do małych miejscowości.

Realizacja programu CUAET wymagała działań na ogromną skalę, podejmowania w krótkim czasie szybkich decyzji w wielu sferach, zaangażowania szeregu instytucji, grup i osób w różnych, często bardzo oddalonych od siebie miejscach. Wszystko to sprawiło, że natrafiano też na bariery i nieprzewidziane problemy. Jednym z nich były przypadki ukraińskich nastolatków, którzy – bez zgody, a czasem wiedzy rodziców – docierali do Kanady, wykorzystując luki prawne w uproszczonych procedurach oraz wsparcie grup funkcjonujących w mediach społecznościowych (m.in. na Facebooku)⁴⁶. Z niektórymi ukraińskimi uchodźcami do Kanady docierały też ich zwierzęta. Na przykład samolot z 300 pasażerami, który wylądował w Winnipeg w maju 2022 r., przywiózł 30 kotów, 10 psów i chomika⁴⁷. Jesienią 2023 r. media nagłośniły wiadomość, że w Calgary ukraiński nastolatek kilka nocy spędził na lotnisku i chciał wrócić na Ukrainę⁴⁸. Do niektórych miejscowości dotacje federalne były przekazywane z opóźnieniem. Napływ dużej liczby uchodźców komplikował wydawanie pozwoleń na pracę i utrudniał dalsze procedury. Jednym z głównych problemów stał się brak odpowiednich, dostępnych cenowo mieszkań. Pojawiły się informacje o uchodźcach nocujących w schroniskach dla bezdomnych, a nawet na ulicy. Brak mieszkań, zwłaszcza w dużych kanadyjskich miastach, już wcześniej był problemem. Napływ fali ukraińskich imigrantów tylko go uwidocznił, ale część kanadyjskiej opinii publicznej obwinia przybyszów o kryzys w tej sferze i łączy ich także z narastającą inflacją⁴⁹.

Wewnętrzne problemy Kanady oraz napięcia na Bliskim Wschodzie przysłoniły wojnę w Ukrainie. Wszystko to zmniejszyło zainteresowanie odległym konfliktem oraz losem ukraińskich uchodźców. Pojawiły się publikacje krytykujące program CUAET oraz brak konsekwencji i spójności w kanadyjskiej polityce migracyjnej, zaczęto zwracać uwagę na wprowadzenie odmiennych reguł dla ukraińskich uchodźców, okazywanie im większej gościnności oraz budowanie uprzywilejowanej pozycji w stosunku do innych migrantów. Kanada przyjęła znacznie więcej Ukraińców niż uchodźców z Syrii, Iraku czy Afganistanu, których przyjazd obwarowywano limitami. Władze tłumaczą, że Ukraińcy są jedynie czasowymi rezydentami i przyjeżdżają w ramach procedury awaryjnej, zapewniającej im bezpieczne schronienie. Krytycy wysuwają jednak także

⁴⁶ A. Steele, *Growing Wave of Unaccompanied Minors Among Ukrainians Fleeing to Canada*, CBC News, 2 XI 2022, [online] <https://www.cbc.ca/news/canada/ottawa/unaccompanied-minors-ukraine-to-canada-1.6630566>, 5 IX 2024.

⁴⁷ B. Gołębiowska, *Ukraińcy zaczynają nowe życie w Kanadzie*, Gazeta, 27 V 2022, [online] <https://gazetagazeta.com/2022/05/ukraincy-zaczynaja-nowe-zycie-w-kanadzie-obejrzyj/>, 20 III 2023.

⁴⁸ E. von Scheel, *The Housing Crisis Is Leaving Ukrainian Evacuees Homeless in Calgary: Here's Why*, CBC News, 5 X 2023, [online] <https://www.cbc.ca/news/canada/calgary/immigration-housing-crisis-calgary-1.6952184>, 17 IX 2024.

⁴⁹ *Tamże*.

oskarżenia o różnicowanie przybyszy, a nawet o działania wyraźnie rasistowskie. Twierdzą, że ukraińscy goście, mimo tymczasowego statusu, mają dostęp do tych samych świadczeń co uchodźcy, jak również do systemowej pomocy adresowanej do wszystkich imigrantów, jednak otrzymują większe wsparcie niż osoby o innym pochodzeniu etnicznym i ciemniejszym kolorze skóry. Krytycy dowodzą też, że akcja na rzecz Ukraińców pokazała, że Kanada ma możliwości przyjmowania znacznie większej liczby uchodźców, niż deklaruje⁵⁰. Teza ta wydaje się dyskusyjna, gdyż nie uwzględnia wyjątkowej aktywizacji części społeczeństwa kanadyjskiego na rzecz Ukraińców. Politycy kanadyjscy, zwłaszcza liberałowie, bardzo liczą się z opinią wyborców, choć przykład pomocy uchodźcom ukraińskim wyraźnie udowodnił, że takiej aktywności nie da się utrzymać na stałe. Mimo nasilającej się krytyki oraz wprowadzonych pod koniec 2024 r. zmian w kanadyjskiej polityce migracyjnej, minister IRCC Marc Miller przedłużył ukraińskim uchodźcom prawo do tymczasowego pozostania w Kanadzie do 31 marca 2026 r. Mogą oni nadal legalnie pracować, kontynuować naukę i korzystać ze wsparcia dostępnego dla imigrantów⁵¹.

Bezprecedensowy, jak na realia kanadyjskie, program CUAET był niewątpliwie akcją charytatywną o dużej skali. Miał jednak także wymiar propagandowy. Służył – i to zarówno na arenie międzynarodowej, jak i w polityce wewnętrznej – do utrwalania wizerunku Kanady jako państwa otwartego na pomoc uchodźcom. Równocześnie władze kanadyjskie przynajmniej częściowo starały się wmontować strumień nowych przybyszy w ramy swojej polityki migracyjnej. Dotyczy to prób kierowania Ukraińców do małych miejscowości, jak również akceptacji znaczącego odsetka aplikacji osób wykształconych i dobrze znających jeden z kanadyjskich języków oficjalnych.

Podsumowanie i pełna ocena kanadyjskich działań na rzecz ukraińskich uchodźców, badanie efektów oraz długofalowych skutków CUAET będzie wymagać dostępu do oficjalnych statystyk, ale też dystansu, możliwego do uzyskania dopiero po zakończeniu wojny na Ukrainie.

BIBLIOGRAFIA

Wywiady:

Blackmore Magdalena, rozmowa z Anną Reczyńską na temat akcji pomocowej w Winnipeg, Kraków, 4 VII 2022.

Łukaszuk Thomas, wywiad przeprowadzony przez Marcina Gabryśa, Edmonton, Kraków, 18 VII 2023.

⁵⁰ K. Pardy, *Why Are Some Refugees More Welcome in Canada Than Others?*, Policy Options, 27 II 2023, [online] <https://policyoptions.irpp.org/magazines/february-2023/ukrainian-afghan-refugees/>, 17 IX 2024.

⁵¹ *Canada Extends Some Temporary Measures for Ukrainians*, Government of Canada, 7 III 2025, [online] <https://www.canada.ca/en/immigration-refugees-citizenship/news/2025/02/canada-extends-some-temporary-measures-for-ukrainians.html>, 10 IV 20225.

Ankiety:

Canada–Ukraine Authorization for Emergency Travel (CUAET) Survey, After Leaving Canada, IV 2024, [online] <https://ukrainsafehaven.ca/data/cuaet-survey/after-leaving-canada-3/>.

Canada–Ukraine Authorization for Emergency Travel (CUAET) Survey, Post-arrival in Canada, IV 2024, [online] <https://ukrainsafehaven.ca/data/cuaet-survey/post-arrival-in-canada/>.

Canada–Ukraine Authorization for Emergency Travel (CUAET) Survey, Pre-arrival in Canada, XI 2023, [online] <https://ukrainsafehaven.ca/data/cuaet-survey/pre-arrival-in-canada/>.

Operation Ukrainian Safe Haven – Opération havre de paix pour les Ukrainiens (OUSH-OHPU), [online] <https://ukrainsafehaven.ca/data/cuaet-survey/>.

Opracowania, artykuły prasowe i materiały internetowe:

Aiello R., *Canadian Soldiers Heading to Poland Assist Ukrainian Refugees*, CTV News, 14 IV 2022, [online] <https://www.ctvnews.ca/politics/canadian-soldiers-heading-to-poland-to-assist-ukrainian-refugees-1.5861960>.

Baig F., *'This Is What We Trained for:' Canadian Soldiers Depart to Help Humanitarian Crisis in Europe*, CTV News, 15 IV 2022, [online] <https://www.ctvnews.ca/canada/this-is-what-we-trained-for-canadian-soldiers-depart-to-help-humanitarian-crisis-in-europe-1.5863577>.

Bonikowska M., *Gigantyczna kanadyjska akcja pomocy – Podsumowanie*, Gazeta, 19 VI 2022, [online] <https://gazetagazeta.com/2022/04/gigantyczna-kanadyjska-akcja-pomocy-podsumowanie-posluchaj/>.

Butts H., *Anti-War Protests Ripple Across Canada And The Globe*, CTV News, 28 II 2022, [online] <https://www.ctvnews.ca/world/anti-war-protests-across-canada-and-the-globe-stand-in-solidarity-with-ukraine-1.5798580>.

Canada Extends Some Temporary Measures for Ukrainians, Government of Canada, 7 III 2025, [online] <https://www.canada.ca/en/immigration-refugees-citizenship/news/2025/02/canada-extends-some-temporary-measures-for-ukrainians.html>.

Canada Immigration 2025: 834,010 Temporary Residents Approved in Q1, Visa and Immigrations, 30 V 2025, [online] <https://visaandimmigrations.com/canada-immigration-2025-834010-temporary-residents-approved-in-q1/>.

Canada Launches Pathway to Reunite Families and Support Ukrainians, Government of Canada, 15 VII 2023, [online] <https://www.canada.ca/en/immigration-refugees-citizenship/news/2023/07/canada-launches-pathway-to-reunite-families-and-support-ukrainians.html>.

Canada–Ukraine Authorization for Emergency Travel, Government of Canada, 22 III 2022, [online] <https://www.canada.ca/en/immigration-refugees-citizenship/news/2022/03/canada-ukraine-authorization-for-emergency-travel.html>.

Canada–Ukraine Authorization for Emergency Travel: Key Figures, Government of Canada, 26 VII 2024, [online] <https://www.canada.ca/en/immigration-refugees-citizenship/services/immigrate-canada/ukraine-measures/key-figures.html>.

CUAET Measures Extended for Those Affected by Processing Delays, Government of Canada, 4 IV 2024, [online] <https://www.canada.ca/en/immigration-refugees-citizenship/news/notices/cuaet-processing-delays-extension.html>.

- Cyganik K., *Michał Bogusławski na ukraińskiej granicy*, Bejsment, 15 III 2022, [online] <https://bejsment.com/index.php/2022/03/15/michal-boguslawski-na-ukrainskiej-granicy/>.
- Displaced Ukrainians in Canada*, Operation Ukrainian Safe Haven – Opération havre de paix pour les Ukrainiens (OUSH-OHPU), 13 IV 2024, [online] <https://ukrainsafehaven.ca/data/displaced-ukrainians-in-canada/>.
- Emergency Financial Support and Benefits for Ukrainian Newcomers to Alberta*, Alberta Government, 1 VI 2024, [online] <https://open.alberta.ca/publications/emergency-financial-support-benefits-for-ukrainian-newcomers>.
- Ethnic or Cultural Origin by Gender and Age: Canada, Provinces and Territories*, Statistic Canada, 26 X 2022, [online] <https://www150.statcan.gc.ca/t1/tbl1/en/tv.action?pid=9810035501&geocode=A000011124>.
- Falconer R., *Canadian Immigration Policy and the Russo-Ukrainian War*, „The School of Public Policy” 2022, vol. 15, no. 1, <http://dx.doi.org/10.11575/spp.v15i1.75498>.
- Ferreira J., N.L. *Immigration Team Pitches Province to Ukrainian Refugees*, CTV News, 31 III 2022, [online] <https://www.ctvnews.ca/canada/n-l-immigration-team-pitches-province-to-ukrainian-refugees-1.5843202>.
- Flight Informations for Ukrainians*, Government of Canada, 30 III 2023, [online] <https://www.canada.ca/en/immigration-refugees-citizenship/services/immigrate-canada/ukraine-measures/settlement/flight-information.html>.
- Gołębiowska B., *Ukraińcy zaczynają nowe życie w Kanadzie*, Gazeta, 27 V 2022, [online] <https://gazetazagazeta.com/2022/05/ukraincy-zaczynaja-nowe-zycie-w-kanadzie-obejrzyj/>.
- Goodwin N., *Why These Russians Living in Canada Have Joined Protests Supporting Ukraine*, CBC News, 1 III 2022, [online] <https://www.cbc.ca/news/canada/ottawa/ottawa-ukraine-russia-protests-1.6367853>.
- Ibrahim H., *Why Ukrainian Newcomers Are Not Refugees and Why That Matters*, CBC News, 25 VI 2022, [online] <https://www.cbc.ca/news/canada/new-brunswick/ukrainian-refugee-canada-ukraine-authorization-for-emergency-travel-1.6498928>.
- Immigration Measures and Support for Ukrainians and Their Families*, Government of Canada, 15 VIII 2024, [online] <https://www.canada.ca/en/immigration-refugees-citizenship/services/immigrate-canada/ukraine-measures.html>.
- Jackson H., *Canadian Doctors, Nurses Provide Medical Aid to Ukrainian Refugees in Poland*, Globalnews.ca, 19 III 2022, [online] <https://globalnews.ca/news/8695415/canada-nurses-doctors-provide-care-ukraine/>.
- Kanada uruchomiła w Warszawie centrum dla ukraińskich uchodźców*, Życie Stolicy, 9 V 2022, [online] <https://zyciestolicy.com.pl/kanada-uruchomila-w-warszawie-centrum-dla-ukrainskich-uchodzcow/>.
- Kirkley S., *Three More Ukrainian Children with Cancer Evacuated to Canada*, National Post, 25 III 2022, [online] <https://nationalpost.com/news/canada/more-ukrainian-children-with-cancer-evacuated-to-canada>.
- Lach A., *Kanada przedłuża uproszczone wydawanie wiz dla Ukraińców*, Gazeta Prawna, 23 III 2023, [online] <https://www.gazetaprawna.pl/wiadomosci/swiat/artykuly/8687096,kanada-wizy-dla-ukraincow.html>.

- MacDonald T., *New Montreal Summer Camp Helps Ukrainian Refugee Children Integrate in Quebec*, CBC News, 4 VIII 2023, [online] <https://www.cbc.ca/news/canada/montreal/ukrainian-children-montreal-summer-camp-1.6928635>.
- Manitoba Government Announces Additional Support for Ukrainian Refugees, Province of Manitoba, 10 VI 2022, [online] <https://news.gov.mb.ca/news/index.html?item=55118>.
- Marczuk-Karbownik M., *Europa Środkowo-Wschodnia w polityce zagranicznej Kanady w latach 2014-2018 na przykładzie zaangażowania w działania NATO, relacji z Ukrainą oraz współpracy z Polską*, [w:] M. Gabryś, M. Marczuk-Karbownik, T. Soroka, *Międzynarodowa pozycja Kanady 2006-2018*, Łódź 2018.
- MOSAIC: Settlement and Employment Services for Newcomers, MOSAIC, 19 VIII 2024, [online] <https://mosaicbc.org>.
- Pardy K., *Why Are Some Refugees More Welcome in Canada Than Others?*, Policy Options, 27 II 2023, [online] <https://policyoptions.irpp.org/magazines/february-2023/ukrainian-afghan-refugees/>.
- Reynolds J., *Newfoundland and Labrador Welcomes Fourth Airlift of Ukrainians*, Province of Newfoundland and Labrador, 6 XII 2022, [online] <https://www.gov.nl.ca/releases/2022/exec/1206n07/>.
- Roy D., Cheatham A., *What is Canada's Immigration Policy?*, Council on Foreign Relations, 28 III 2024, [online] <https://www.cfr.org/background/what-canadas-immigration-policy>.
- von Scheel E., *The Housing Crisis Is Leaving Ukrainian Evacuees Homeless in Calgary: Here's Why*, CBC News, 5 X 2023, [online] <https://www.cbc.ca/news/canada/calgary/immigration-housing-crisis-calgary-1.6952184>.
- Steele A., *Growing Wave of Unaccompanied Minors Among Ukrainians Fleeing to Canada*, CBC News, 2 XI 2022, [online] <https://www.cbc.ca/news/canada/ottawa/unaccompanied-minors-ukraine-to-canada-1.6630566>.
- Szerszyńska O., *Ukraińcy chcą do Kanady? „Bezpieczniejszy kraj, ale w Polsce żyje się nam dobrze”*, wyborcza.pl, 17 V 2022, [online] <https://zielonagora.wyborcza.pl/zielonagora/7,35182,28460411,ukraincy-chca-do-kanady-bezpieczniejszy-kraj-ale-w-polsce.html>.
- Turaieva I., *Ukraińscy uchodźcy mogą otrzymać darmowe loty do Kanady*, Ukrainian in Poland, 15 I 2023, [online] <https://www.ukrainianinpoland.pl/ukrainian-refugees-can-get-free-airline-tickets-to-canada-pl/>.
- Uchodźca czy migrant? Tłumaczymy różnice i wyjaśniamy ich sens, UNHCR Polska, 23 III 2016, [online] <https://www.unhcr.org/pl/365-plwiadomosci2016uchodzca-czy-migrant-tlumaczmy-roznice-i-wyjasniamy-ich-sens-html.html>.
- Ukraine Immigration Measures: Financial Assistance Has Ended, Government of Canada, 2 VII 2024, [online] <https://www.canada.ca/en/immigration-refugees-citizenship/services/immigrate-canada/ukraine-measures/settlement/get-financial-assistance.html>.
- Ukrainian Refugee Situation, UNHCR, 16 VII 2024, [online] <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine?utm>.

Marcin GABRYŚ – dr hab., politolog, adiunkt w Katedrze Studiów Kanadyjskich Instytutu Amerykanistyki i Studiów Polonijnych Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie. Swoje badania poświęcił analizie kluczowych problemów kształtujących politykę wewnętrzną i zagraniczną Kanady, problematyce kanadyjskiego konstytucjonalizmu, jak i specyficznej roli i pozycji północnych obszarów tego kraju. Autor, redaktor i współautor kilkudziesięciu publikacji naukowych.

Anna RECZYŃSKA – prof. dr hab., historyk, kierownik Katedry Studiów Kanadyjskich Instytutu Amerykanistyki i Studiów Polonijnych Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie, członek Komisji do Badania Diaspory polskiej PAU. Zainteresowania badawcze i pracę dydaktyczną koncentruje wokół problematyki dotyczącej dziejów migracji z ziem polskich, przeszłości diaspory polskiej oraz historii Kanady, zwłaszcza relacji etnicznych w tym kraju. Jest autorką ponad 60 publikacji naukowych w języku polskim i angielskim, w tym trzech monografii.